

крупномасштабной военной агрессией. В результате чего более миллиона азербайджанцев превратились в беженцев и вынужденных переселенцев. Целенаправленный террор против азербайджанского народа со стороны армянских националистов, политика геноцида и этническая чистка являются болезненными страницами в истории Азербайджана за последние два столетия. Внешняя политика, проводимая Азербайджанской Республикой, направлена на восстановление территориальной целостности страны и устранении тяжелых последствий армянской военной агрессии.

Список использованных источников

1. Гасымлы М. От Тюкменчайского договора до большевистской оккупации (1828-1920). Статья в www.azpress.az 01.02.2012
2. Гаджинский Э. О кровавых деяниях армянского преступника Андраника в Зенгезуре и в Шуше. Статья в www.news.day.az 31.01.2012
3. Государственный Архив Азербайджанской Республики, ф.895, сп.1, дело 1
4. Газета «Азербайджан», 22 декабрь 1918 год
5. Газета «Русская мысль», статья «Ужасы Карабаха», 1919
6. Исгандаров А. Реальности Азербайджана: 1917-1920-е годы. Баку, 2012
7. Маммедзаде Н. Армянская агрессия против Азербайджанской Демократической Республики и геноцид азербайджанцев в Карабахе. Бакинский рабочий- 2015.-11 февраля.-№27. –С.5
8. ЦГАОР Аз. ССР, ф. 894, оп. 10, ед. хр. 148, л. 46
9. www.anl.az/down/meqale/bakrabochoiy/2015/fevral/420331.htm
10. azertag.az/ru/xeber/Etapy_politiki_etnicheskoi_chi...hanskie_zemli-842414
11. konferenciya.seluk.ru/9istoriya/1524451-5-lico-vra...redaktor-sadihov.php

References

1. Gasymly M. Ot Tyukmenchayskoho dohovora do bol'shevistskoj okkupatsyy (1828-1920). Stat'ya v www.azpress.az 01.02.2012
2. Hadzhynskyy Э. O krvavyykh deyanyyakh armyanskoho prestupnyka Andranika v Zenhezure y v Shushe. Stat'ya v www.news.day.az 31.01.2012
3. Hosudarstvennyy Arkhiv Azerbaydzhanskoj Respublyky, f.895, sp.1, delo 1
4. Hazeta «Azerbaydzhан», 22 dekabr' 1918 hod
5. Hazeta «Russkaya mysl'», stat'ya «Uzhasy Karabakha», 1919
6. Ys-handarov A. Real'nosty Azerbaydzhana: 1917-1920-eгоды. Baku, 2012
7. Mammedzade N. Armyanskaya ahressyya protyv Azerbaydzhanskoj Demokraticheskoy Respublyky y henotsyd azerbaydzhantsev v Karabakhe. Bakynskyy rabochyy- 2015.-11 fevralya.-#27. –S.5
8. TS-HAOR Az. SSR, f. 894, op. 10, ed. khr. 148, l. 46
9. www.anl.az/down/meqale/bakrabochoiy/2015/fevral/420331.htm
10. azertag.az/ru/xeber/Etapy_politiki_etnicheskoi_chi...hanskie_zemli-842414
11. konferenciya.seluk.ru/9istoriya/1524451-5-lico-vra...redaktor-sadihov.php

Ganbarova Sanubar Islam gizi, doctoral student in History of international relations, Methodist at the Department of «Doctorate and further education», Azerbaijan Tourism and Management University (Azerbaijan), Qsenuber@rambler.ru

Azerbaijan-armenian relations in the 1918-1920-years

The article is devoted to the Azerbaijani-Armenian relations in the years 1918-1920. Armenia over the centuries has put forward territorial claims on primordial Azerbaijani lands. This was explained by her intention to create «Great Armenia». In 1918 the Azerbaijan Democratic Republic was established. Since the first days of its existence, it has led a very flexible foreign policy. The Azerbaijan Democratic Republic has always tried to create peaceful friendly relations with Armenia, was a supporter of peaceful negotiations in resolving conflict situations. But the Armenian side not only ignored Azerbaijan's peaceful position, but also pursued a policy of cleansing Azerbaijani territories and annexing them to the Ararat Republic. The article analyzes Armenia's deconstructive policy towards Azerbaijan

Keywords: Azerbaijan Democratic Republic, Armenia, Karabakh, territorial integrity of Azerbaijan, genocide.

Ganbarova Sanubar Islam gizi, doktorant za faxom «Istoriya mijnarodnih vidnosin», Metodist viddlu «doktorantuри та другої вищої освіти» Азербайджанського Університету Туризму і Менеджменту (Азербайджан), Qsenuber@rambler.ru

Азербайджано-вірменські відносини у 1918-1920-х роках

Стаття присвячена азербайджано-вірменським відносинам в 1918–1920-х роках. Вірменія на протязі століть висувала територіальні претензії на споконвічні азербайджанські землі. Це пояснювалося її наміром створити «Велику Вірменію». У 1918 році була створена Азербайджанська Демократична Республіка. З перших днів існування вона вела дуже гнучку зовнішню політику: Азербайджанська Демократична Республіка завжди намагалася створити мирні дружні відносини з Вірменією, була прихильником мирних переговорів у вирішенні конфліктних ситуацій. Але вірменська сторона не тільки ігнорувала мирну позицію Азербайджану, а й вела політику очищення азербайджанських територій і приєднання їх до Араратської Республіки. У статті аналізується проведена Вірменією неконструктивна політика по відношенню до Азербайджану в 1918-1920-х роках.

Ключові слова: Азербайджанська Демократична Республіка, Вірменія, Карабах, територіальна цілісність Азербайджану, геноцид.

* * *

УДК 94:005.91–057.164(092)(73)

Петраускас О. О.,
аспірантка, Факультет історичної освіти,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
Draconica1991@gmail.com

ЧИННИКИ УСПІШНОСТІ КОНДОЛІЗИ РАЙС ЯК ПЕРШОЇ АФРОАМЕРИКАНКИ НА ПОСАДІ ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРЯ США

На прикладі постаті Кондолізи Райс проілюстровано феномен входження афроамериканських політиків у вищі ешелони влади США на поч. XXI ст. Метою дослідження є аналіз комплексу чинників, що сприяли її успіху як впливового темношкірого політика на поважній державній посаді. Досліджується формування особистісних характеристик майбутнього держсекретаря в контексті тенденцій розвитку американських суспільних відносин др. пол. XX ст. Оцінюється роль індивідуального життєвого досвіду в формуванні вихідних позицій для кар'єрного зростання. Проводиться співставлення суб'єктивних та об'єктивних чинників її професійного успіху.

Ключові слова: афроамериканське населення США, расова дискримінація, державний секретар США, Кондоліза Райс, політична кар'єра.

В останній третині ХХ ст. завдяки цілеспрямованій урядовій політиці США з подолання гендерної, расової та етнічної дискримінації, отримати більш широкий доступ до державних посад змогли жінки та національні меншини. Такі зміни торкнулися також й доступу до вищих ешелонів влади. Так, з п'яти останніх державних секретарів на цю посаду були призначені три жінки та два афроамериканця. У 2008 році лідером країни був обраний темношкірий президент Барак Обама, що стало символом якісно нового стану американського суспільства. Все це свідчить про значні досягнення на шляху подолання проблеми расової дискримінації у США.

Серед «сенсацій» рубежу ХХ – ХХІ ст. особливе місце посідає успіх афроамериканки Кондолізи Райс – держсекретаря 2005–2009 років. Вона стала однією з найвпливовіших жінок–політиків за всю історію США. Так, двічі – у 2004 [1] та 2005 [2] роках журнал «Форбс» присуджував К. Райс перше місце серед ста жінок світу в цій категорії, а у 2006 році – друге [3]. Пані Райс неодноразово входила до сотні найвпливовіших людей планети за версією журналу «Тайм» [4].

Крім того, в черзі спадкоємності президентської влади держсекретар К. Райс займала четверту сходинку – найвищу політичну позицію серед досягнутих

жінками. Слід зауважити, що колишній Держсекретар М. Олбрайт не була народжена у США і тому не могла виконувати обов'язки президента. І лише 2007 року, коли представниця демократичної партії Ненсі Пелосі була обрана спікером Палати представників, цей рекорд вдалося побити [5].

Постать держсекретаря США К. Райс викликає науковий інтерес дослідників як політика, чії погляди та позиція мали вагоме значення у формуванні зовнішньополітичного курсу США в складній міжнародній ситуації. Одночасно, феномен першої афроамериканки, очільниці зовнішньополітичного відомства, є важливим відображенням еволюції американського суспільства в расовому питанні. Як зазначає пані К. Райс у мемуарах свої враження від змін – «якби у США 200, 100 або 50 років тому хтось сказав, що держсекретарем стане темношкіра жінка (а до цього на посаді побувають і темношкірий чоловік, і жінка), люди в це не повірили б» [6, с. 14].

Дослідження життєвого шляху К. Райс, молодої темношкірої дівчини, що пройшла складний шлях від маленького буремного сегрегованого Бірмінгема до статусу широко відомої на світовій арені жінки-високопосадовця, дозволяє розкрити деякі з аспектів входження афроамериканців у вищі ешелони влади США. В цьому контексті важливим є виділення чинників, що впливали на формування життєвих орієнтирів та кар'єрний успіх К. Райс, а також визначення їх співвідношення.

Основним джерелом для дослідження особистості та життєвого шляху К. Райс стали два томи її мемуарів. Перший – «Надзвичайні звичайні люди. Мемуари моєї родини» [7] є досить повною історією, яка не позбавлена суб'єктивізму. Другий том мемуарів пані Райс «No Higher Honor: A Memoir of My Years in Washington» [6] стосується періоду перебування політика на посаді державного секретаря, розкриває особливості її зовнішньополітичної діяльності, тому є менш інформативними з огляду на завдання, що вирішуються в даній статті.

Історіографія проблеми представлена біографічними працями американських дослідників. Варто звернути увагу на працю біографа Антонії Фелікс, що містить ексклюзивні інтерв'ю з десятками друзів, родичів, колег і вчителів пані Райс [8]. Дослідження біографа Маркуса Марбі докладно висвітлюють минуле політика, історію її родини та сходження до «політичного Олімпу» [9; 10]. Також матеріал для дослідження містять праці інших авторитетних американських біографів: Е. Буміллер [11], javascript:void(0)Л. Монтгомері [12] та ін. Серед російських дослідників розробкою даної проблеми займався політолог А. Г. Савойський, який у своїй монографії «Женщины в истории XVIII–XXI веков. Российско–американские отношения» [13] детально розповідає про роль Кондолізи Райс у формуванні російсько-американських відносин поч. XXI ст.

В українській історичній науці не існує комплексних досліджень з історії та сучасного становища темношкірих американців, їх ролі у суспільно-політичних процесах.

Будь-яка людина народжується з певними нахилами, особливостями та характером, які сприяють досягненню успіху, або навпаки – шкодять їм у діяльності. Біограф

Антонія Фелікс, описує К. Райс як самодисципліновану, конкурентоспроможну та високо мотивовану людину. Керівництво та нагляд надзвичайно освічених батьків надали їй змогу отримати тверду основу для її шляху вперед, засновану на релігії, освіті та спільній взаємодовіри.

Кондолізу Райс (єдину дитину в сім'ї) з раннього дитинства налаштовували на велике майбутнє [10, с. 21]. Починаючи з раннього віку вона проявляла обдарованість, була працьовитою та чітко розуміла необхідність удосконалення себе та своїх талантів. «Мої батьки твердо вирішили дати мені шанс на унікальне та щасливе життя й досягли в цьому успіху», – згадує К. Райс [7, с. 47]. Завдяки високому рівню дошкільної підготовки, що дала мати-вчителька, К. Райс вступає одразу до 2 класу школи. Іноді при спілкуванні з однолітками ставались випадки, коли маленька Кондоліза була вимушена показати свій характер та здібність самостійно відстояти себе та свою гідність. Батько згадував, що це викликало в нього подвійне почуття – з одного боку – гордість за самостійність своєї доньки, а з іншого – страх, адже не завжди така поведінка була правильною та корисною [7, с. 48].

У віці трьох місяців мати придбала для К. Райс маленьке іграшкове піаніно, проте дівчинка хотіла мати власне справжнє фортепіано для занять музикою. Батьки пообіцяли придбати його за умови безпомилкового виконання невеликої пісні. Шалена посидючість, тверде бажання досягти мети та невідступність перед труднощами дозволили їй на наступний день ідеально зіграти музику. Кондоліза досить швидко освоїла фортепіано, тому батьки знайшли можливість залучити її для виконання музики на як на церковних святкових й недільних заходах, так і на загальноміських. Всі ці виступи у ранньому віці перед великою кількістю людей, як зазначає у мемуарах пані Райс, сприяли подоланню страху перед аудиторією [7, с. 38–40].

Мати Кондолізи сподівалася, що донька стане в майбутньому професійним музикантом. Дівчинка продовжувала вчитись грати на інструменті у коледжі. Проте в цей час вона зрозуміла, що завжди залишатиметься не більше ніж лише талановитим піаністом. Вона покинула серйозні заняття музикою з причини своєї амбіційності та перфекціонізму – бо не захотіла бути на других ролях. «Я побачила 11-літніх виконавців, які грали значно краще за мене. Технічно я була спроможна зіграти майже все, але я ніколи не зможу грати так, як великі музиканти. А провести залишок життя у ролі викладача музики я не збиралася» [7, с. 159–167]. Хоча К. Райс не залишала любов до музики, вона вирішила, що можливість потрапити на політичну арену матиме лише раз у житті. Таким чином, витративши все дитинство на підготовку себе до кар'єри концертного піаніста, Кондоліза в 17 років, рішуче від неї відмовилася. Цікавим є те, що прийнявши рішення залишити музику, Кондоліза не була ані розчарованою, ані особливо засмученою. Вона просто пішла іншим шляхом – почала академічну кар'єру.

Надзвичайно важливу роль у житті та становленні особистості К. Райс відіграла родина та ставлення батьків. Так, кожна нова генерація – це свого роду продукт діяльності минулих поколінь, які через систему

цінностей, традицій, поглядів, батьківських настанов передають свій досвід дітям. Нашадки стають втіленням виховного впливу своїх батьків, які в свою чергу намагались дати можливість дітям отримати те, що не мали змоги реалізувати в своєму житті. Не виключенням стала й сімейна історія К. Райс, що займає значну частину мемуарів держсекретаря. Вона розпочинає працю підкресленням виключної ролі батьків у своїх особистих досягненнях.

Батько та мати держсекретаря були народжені у Південних штатах в період розквіту сегрегації та расових упереджень. Історично їх покоління стало першими представниками середнього класу темношкірого населення, що отримали право відвідувати «чорні коледжі». Саме тому важливість освіти для батьків пані Райс стала першочерговим орієнтиром для розвитку власної дитини. Її батьки були готові робити все, щоб надати дочці найкращі освітні можливості. На їхню думку, це мало б стати свого роду захисним щитом від расизму та дискримінації, як у Бірмінгемі, так по всій країні загалом [7, с. 6–7].

Повна сегрегація давала батькам можливість контролювати середовище та оточення, в яких формувались їх діти. Батьки К. Райс намагались захистити її шляхом встановлення високих вимог та очікувань й настановою до постійного саморозвитку. На думку біографа Райс, Маркуса Марбі: «Сталева воля Кондолізи Райс почасти пояснюється відношенням її батька до расових проблем в Америці. Він говорив: «Не заперечуй їх, але не дозволяй їм формувати твій характер». Він не схвалював діяльності Мартіна Лютера Кінга, вважаючи, що темношкірим американцям необхідно зосередитись на індивідуальних зусиллях, а не на колективні акції» [10].

У сім'ї К. Райс діяв принцип – «удвічі краще» – вона повинна була робити все удвічі краще за своїх «білих» однолітків для того, щоб зрівнятися із ними, і втричі краще – якщо вона бажає їх випередити. Батько казав, що в такому випадку «білі все одно не люблять тебе, але будуть змушені тебе поважати». Як згадує пані Райс: «Мої батьки мислили стратегічно – вони хотіли, щоб я була готова до всього, що мене чекає в білому суспільстві» [7, с. 43–44]. Також батьки намагались залучити свою маленьку 5-річну доньку до прийняття важливих рішень, наприклад вони грали у «президентські вибори сім'ї» – і переможцем неодмінно ставала Кондоліза. Це формувало у ній відповідальність, організованість та розуміння наслідків свого вибору [7, с. 34–37]. Також варто зазначити один цікавий факт. У віці восьми років батьки привезли Кондолізу Райс на екскурсію в Білий дім. Тоді, 1963 року, маленька дівчинка сказала: «Тату, я розумію, що через мій колір шкіри дорога сюди для мене закрита. Але я все одно опинюся тут» [7, с. 119–120].

Батьки пані Райс виховували дочку прикладами світових культурних досягнень та підтримували її у будь-яких починаннях. Вони заохочували її повірити у власні сили досягти будь-якої мети, водночас намагаючись захистити дочку від насильства та безладів у її рідному сегрегованому місті. К. Райс ніколи не вчили тому, що вона має нижче положення за білих або бідніші інтелектуальні здібності через свій колір шкіри. І вона виростила в собі тверде бажання та розуміння

реальності своїх власних досягнень – концепцію, що батьки вкладали у її свідомість, коли вона була ще зовсім юною. Ця ідея, вважає А. Фелікс, призвела до мотивації та самодисципліни Райс, які в кінцевому рахунку допомогли їй потрапити до академічного кола спочатку студенткою, а потім – проректором у Стенфордському університеті [8].

Особливістю положення афроамериканців у період 50–70-х років ХХ ст. було відокремлене існування від американського суспільства. Тому на формування поглядів майбутнього держсекретаря відчутно впливало закрите середовище середнього прошарку темношкірого населення, яке виступало єдиною міцною у своїх зв'язках та взаємодії громадою. Ідеали, погляди, цінності, моделі поведінки, настанови та ін. були невід'ємною частиною виховання нових поколінь. В умовах сегрегованого Бірмінгему темношкіра громада створила свого роду «буфер», завдяки якому її представники могли жити у відносно спокійному «коконі» сім'ї, церкви, громади, школи, без втручання у «зовнішній світ білих» [7, с. 43–44].

Вже в дитинстві К. Райс та її батьки відчували на собі расову дискримінацію, вибірковість і несправедливість законів США, життя у фактичному гетто було сповнене перешкод. Маленька Кондоліза запам'ятала жахи і приниження ери сегрегації. Пізніше вона згадувала: «Ті страшні події глибоко врізалися мені в пам'ять. Я пропустила багато навчальних днів в сегрегованій школі через повідомлення про закладені бомби» [7, с. 74–77]. Однак вона впевнено вела себе на публіці, намагалася обмежити свій побут будинком, а не користуватися принизливими послугами «для кольорових» в місті.

Хоча рух за громадянські права лише набирив обертів, батьки намагались опиратися дискримінації. К. Райс так згадує їх позицію: «Вони відкидали несправедливість того часу, яка могла б обмежити наші можливості» [7, с. 79]. Так, коли мати пішла з маленькою Кондолізою в магазин, щоб купити дочці плаття, продавць заборонила приміряти новий одяг у роздягальні, і відправила дівчинку в розташоване поруч складське приміщення. Але мати сказала, що в такому разі відмовляється від покупки, і продавць була вимушена поступитись. Кондоліза Райс згадує у мемуарах, як робітниця стояла біля неї з кам'яним обличчям, немов поліцейський, не відходячи ні на крок, поки дівчинка приміряла плаття. Кондоліза Райс згадує у мемуарах ще низку випадків утисків, пов'язаних з кольором її шкіри: її не пускали в цирк, в парк відпочинку, відмовляли в розміщенні у готелі, подавали неякісну їжу в ресторанах [10].

Хоча батьки намагались захистити її від приниження та дискримінації, сама Кондоліза Райс з дитинства дуже добре зналася на проблемах боротьби за громадянські. У дні апогею боротьби преподобний Дж. Райс виступав з церковної кафедри, вселяючи дочці й прихожанам, що вони гідні поваги і мають право на успіх. Для цього лише необхідно бути удвічі наполегливішими та кращими за білих, щоб подолати несправедливу систему. Не зважаючи на в цілому підтримку мети руху за громадянські права, сім'я Райс не завжди погоджувалася з тактикою, яку використовували активісти, якщо вона піддавала життя дітей небезпеці [10].

Сегрегація, окрім дискримінації у всіх сферах життя, сприяла формуванню серед афроамериканців явища «подвійної самосвідомості» – почуття окремішності від американського суспільства та одночасно усвідомлення свого права бути його частиною. На базі такого особливого самоусвідомлення можна чітко простежити два головні сценарії майбутнього співіснування із білим суспільством Америки. Першим стала ідея повноправної інтеграції. Саме темношкірий лідер М. Л. Кінг популяризував та поглибив цю ідею зокрема і вимогою надання рівних політичних можливостей. Друга модель полягала у відокремленні від білих співгромадян і створенні власної темношкірої «субцивілізації» на американському континенті. Життєвий шлях К. Райс дозволив їй оцінити можливості кожного із вищенаведених сценаріїв. Зрештою, реалізація держсекретарем саме першої моделі повноцінної інтеграції була зумовлена юридичним закріпленням нового політичного курсу влади США в напрямку вирішення расової проблеми. Адже політика «позитивної дискримінації» зробила можливим досягнення афроамериканцями статусу повноправних суб'єктів життя американського суспільства [14].

Одним з аспектів феномену афроамериканки К. Райс є політичні погляди, що формувались під впливом як суб'єктивних, так і об'єктивних чинників, а також швидке кар'єрне зростання. Зацікавленість політикою К. Райс почала виявляти ще в дитинстві, у к. 1960–х років – за часів серйозних внутрішньополітичних та зовнішньополітичних викликів для США та Європи. Держсекретар згадує у мемуарах: «Хоча мені було лише тринадцять, 1968 став роком мого політичного пробудження. Здавалося, події змінили стан речей назавжди: ... вбивство доктора Кінга. ... жахливі картини В'єтнамської війни ... травневі виступи у Парижі, коли я вперше побачила приклад студентського радикалізму ... вбивство кандидата у президенти молодшого брата Джона Кеннеді ... вторгнення військ СРСР до Чехословаччини, яка знаходилась далеко від Бірмінгему... Я була занадто молодою, щоб змінити те, що відбувається, але достатньо зрілою, щоб зрозуміти усю складність ситуації» [7, с. 106–108].

Свою зацікавленість в історії СРСР пані Райс пояснювала ще й тим, що у фахівців з російської історії було більше шансів знайти роботу з огляду на період непростих взаємовідносин між країнами. Тому в досить ранньому віці у 26 років, вона захищає кандидатську дисертацію із теми: «Взаємовідносини Радянського Союзу та Чехословаччини у військовій сфері». Як згадує пані Райс, «у ті часи темношкірі мріяти не могли про політологію – наука існувала лише для білих, в більшості чоловіків». Батьки, окрім настанов, всіляко допомагали та підтримували наукові пошуки дочки. Зокрема, за власний кошт вони оплатили першу поїздку до СРСР у рамках відрядження для написання дисертації [7, с. 158–165, 175–176].

Захистивши кандидатську дисертацію, К. Райс отримала запрошення продовжити свої військово–політичні дослідження в Стенфордському центрі міжнародної безпеки та контролю озброєнь, структурному відділу Інституту міжнародних досліджень (штат Каліфорнія). В цей час в Стенфордському університеті, де пані Райс, перша афроамериканка, виступила

з промовою на кафедрі політології, не вистачало кваліфікованих представників національних меншин. Приймавши запрошення працювати, К. Райс починає викладати та вести декілька курсів, частина з яких була присвячена участі СРСР у міжнародних організаціях [10].

Ставши фахівцем у галузі історії СРСР, в середині 1980–х К. Райс виступає з курсом лекцій у рамках об'єднаної програми університетів Стенфорда та Берклі, що проходив під керівництвом професора Джорджа Бреслауера [15]. Згодом К. Райс спочатку отримує звання ад'юнкт–професор, стає співробітником програми по скороченню озброєнь та роззброєння Гуверівського інституту, а у 1993 році отримує звання професор. З цього часу до 2000 року вона обіймає посаду проректора Стенфордського університету, розпорядника бюджету та академічного службовця навчального закладу. К. Райс стала першою в історії жінкою і першою представницею кольорового населення на цій посаді [7, с. 254–258]. Також протягом року К. Райс працювала у Пентагоні в рамках програми підвищення кваліфікації для вчених, що займаються військово–стратегічними дослідженнями. Вона також отримує звання старшого члена інституту міжнародних досліджень Фрімена Спол'ї і звання старшого співробітника інституту Гувера [16].

Професійні навички, тактовність та вміння пояснити складні речі простими словами допомогли пані Райс отримати посаду радника із зовнішньої політики кандидата у президенти від Республіканської партії Джорджа Уокера Буша, який призначив її на цю посаду у 1999 році [15]. Після його перемоги на виборах була сформована адміністрація, куди входили надзвичайно освічені люди з великим політичним досвідом, але тільки у К. Райс склалися особливі відносини з очільником Білого дому. Важкі питання вона пояснювала йому в простій формі і справила настільки велике враження, що президент Дж. Буш призначив її постійним радником з питань національної безпеки. Таким чином, К. Райс стала першою в історії США жінкою на цій посаді [7, с. 260–280].

Пані Райс не намагалася продемонструвати свій вплив на президента, або показати свою значимість серед його оточення. Фактично, вона взагалі трималася в тіні свого керівника. І лише після призначення Держсекретарем, отримавши всі важелі впливу та повноваження представляти свою країну на міжнародній арені, вона почала проявляти рішучість, твердість та силу на зовнішньополітичній арені.

Висновки. Отже, в ході дослідження нами була виділена низка чинників, що були об'єднані у дві групи. До першої увійшли суб'єктивні фактори – індивідуальні риси пані Райс, вплив її родини та найближчого оточення на формування особистості. До другої групи нами віднесено об'єктивні фактори успіху К. Райс як політика: еволюцію положення афроамериканської спільноти як результат руху за громадянські права та законодавчої й директивної діяльності американської влади у вирішення расового питання.

Співставлення ролі цих чинників у життєвому та кар'єрному шляху К. Райс, дозволяє стверджувати, що успіх першої афроамериканки на посаді держсекретаря США став результатом особистого вибору

індивідуальної інтеграції в конкретних історичних умовах. У своєму русі до політичних вершин пані Райс керувалась переконанням, що важливо лише те, у що вірить твоя сім'я, твоє найближче оточення, суспільство, чії цінності ти поділяєш. Спочатку таким середовищем було коло її родини та афроамериканської спільноти сегрегованого Бірмінгему, згодом – республіканське оточення президента Дж. Буша, з яким політик завжди підтримувала тісні та дружні стосунки. Віра К. Райс у виключну роль освіти та самовдосконалення можна назвати ключем до розуміння її як особистості.

Одночасно, якими б видатними та амбітними не були характер, виховання та життєва мета, молоді афроамериканці, народжені в період апогею руху за громадянські права, відчули на собі вплив кардинальних суспільно–політичних змін США др. пол. XX ст. Проблема подолання расової дискримінації викликала суспільну, політичну, наукову дискусію, внаслідок якої уряд США взяв курс на вирішення цього питання шляхом інтеграції темношкірого населення, інструментом якої стала політика «позитивної дискримінації». Результатом стало надання широких можливостей самореалізації, в тому числі й безперешкодне залучення афроамериканців до політичного життя країни.

Список використаних джерел

1. Forbes 100 Most Powerful Women in the World 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/Sx4FTp>
2. Forbes 100 Most Powerful Women in the World 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/qSYpX>
3. Forbes 100 Most Powerful Women in the World 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/PnaqEz>
4. The 2007 TIME 100. Condoleezza Rice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/Ty2KZE>
5. Pelosi makes history, and enemies, as an effective House speaker Washington Post [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/azk18c>
6. Rice Condoleezza. No Higher Honor: A Memoir of My Years in Washington / Condoleezza Rice. – Crown, 2011. – 784 p.
7. Rice Condoleezza. Extraordinary Ordinary People: A Memoir of Family / Condoleezza Rice. – Crown, 2010. – 342 p.
8. Felix A. Condi: The Condoleezza Rice Story / A. Felix. – Threshold Editions, 2010. – 320 p. http://www.google.com.ua/books?id=jcOE_Cx6NIOc&hl=ru&site=reviews
9. Mabry M. Condoleezza Rice: Naked Ambition / M. Mabry. – Gibson Square, 2007. – 384 p.
10. Mabry M. Twice As Good: Condoleezza Rice and Her Path to Power / Marcus Mabry. – Modern Times, 2008. – 400 p.
11. Bumiller E. Condoleezza Rice: An American Life: A Biography / E. Bumiller. – Random House Trade Paperbacks, 2009. – 464 p.
12. Montgomery L. The Faith of Condoleezza Rice / L. Montgomery. – Crossway, 2007. – 224 p.
13. Савойский А. Г. Женщины в истории XVIII–XXI веков. Российско–американские отношения: Монография / А. Г. Савойский. – Москва – Пятигорск: РИА–КМВ, 2011. – 180 с. // Savoyskyu A. N. Zhenshchyny v ystoryy XVIII–XXI vekov. Rossiysko–amerykanskiye otnosheniya: Monohrafiya / A. N. Savoyskyu. – Moskva – Pyatyhorsk: RYA–KMV, 2011. – 180 s.
14. Петраускас О. О. Проблема суспільної інтеграції афроамериканців у процесі розв'язання расового питання у США // Evropský filozofický a historický diskurz. – Прага, 2017. – Т.3, Вип.1. – С.54–59. // Petrauskas O. O. Problema suspil'noyi intehratsiyi afroamerykantsiv u protsesi rozvyazannya rasovoho pytannya u SShA // Evropský filozofický a historický diskurz. – Praha, 2017. – Т.3, Вип.1. – С.54–59.
15. Condoleezza Rice: Rising star. – BBC News [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/8Fvyt3>
16. Rice says race can be 'one factor' in considering admissions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/Cjp8GY>

Petrauskas E. O., graduate student of the Faculty of History, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), Draconical1991@gmail.com

The success factors of Condoleezza Rice as a first afroamerican us secretary of state

The article examines the phenomenon of African American politicians gaining the highest echelons of US power in the early 20th century on the example of Condoleezza Rice personality. The aim of the study is to analyze a set of factors that contributed the success of Condoleezza Rice as an influential black woman in a respectful public office. The article examines the formation of her personal characteristics in the context of American public relations trends and development in the second half of the 20th century. The article assesses the role of individual life experience in the formation of the initial positions for career growth and compares the subjective and objective factors of her professional success.

Keywords: African American population of the United States, racial discrimination, US Secretary of State, Condoleezza Rice, political career.

* * *

УДК 327(410):929Блер

Прихненко М. І.,
аспірант історичного факультету, Донецький
національний університет ім. Василя Стуса
(Україна, Вінниця), mprikhnenko@gmail.com

«ВІЙНА БЛЕРА»: МІСЦЕ ВІЙНИ В ІРАКУ В СИСТЕМІ ОСОБИСТІСНИХ СВІТОГЛЯДНИХ ПЕРЕКОНАНЬ ТОНІ БЛЕРА

Розглянуто актуальне питання політики блеризму, а саме участі Великої Британії у війні в Іраку. Автор ставить за мету визначити її місце в системі особистісних світоглядних переконань Тоні Блера. Задля досягнення поставленої мети використовується метод системного аналізу, структурно–функціональний метод, історико–політологічний метод, синтез, дедуція і індукція, що надає можливість продемонструвати вплив особистісних якостей характеру і світогляду Тоні Блера на рішення участі держави в іракській кампанії. Війна в Іраку розглядається в межах системи особистісних світоглядних переконань і вірувань Тоні Блера. Увага акцентується на двох основних світоглядних елементах політики, на яких базується ідея блеризму в цілому – це морально–етичні переконання, які є результатом релігійності політика з одного боку і впевненість в необхідності поєднати «ліберальний світ» з іншого. В даному контексті пропонується розглядати війну в Іраку в якості елемента, який повинен об'єднати ядро ліберального світу, а саме США і СС, навколо спільного ворога, який є загрозою тієї цінності і стійкості.

Ключові слова: війна в Іраку, Тоні Блер, морально–етичні переконання, ліберальний світ.

Доповідь комісії сера Джона Чілкота щодо війни в Іраку, яку було оприлюднено у липні 2016 року, відновила зацікавленість як політичних, так і академічних кіл до повторного аналізу цієї проблеми, оскільки війна в Іраку є однією із найбільш неординарних і дискусійних подій міжнародного порядку денного після розпаду біполярної системи відносин.

Альянс Тоні Блера і Джорджа Буша зруйнував всі можливі «правила», оскільки такого роду тісний союз між прем'єр–міністром–лейбористом і президентом–республіканцем–неоконсерватором не вкладається в «традиційні межі пізнання». Після подій 2001 року, ними були сформовані взаємовідносини такого формату, яких не було, напевне, із початку Першої світової війни не вважаючи на те, що за основними категоріями самоідентифікації (національні інтереси; місце, яке держава займає в світі; культура стратегічного мислення; базова ідеологічна концепція; політична культура; тощо) у держав більше відмінностей, ніж схожих між собою елементів.

У зв'язку із цим політичні кола Великої Британії, міжнародна і академічна спільноти досі не мають чіткого бачення необхідності і результатів війни, в